

MOGUĆNOSTI UČENJA MATERNOG JEZIKA U FINSKOJ

**... i način i mogućnosti učenja finskog/švedskog
jezika za doseljenike u Finsku**

Kratak opis

Sadržaj dokumenta je kratak pregled stanja i mogućnosti učenja maternjeg jezika za djecu građana BiH te o načinu i mogućnosti učenja nekog od službenih jezika Finske i urađen je s namjerom da bude kratak preglednik i da ukratko upozna i uputi zainteresovane, a prije svega one koji borave u Finskoj i imaju djecu školskog uzrasta

ITL Services
info@itls.fi

Posebna zahvala na pomoći u pripremi ovog dokumenta našoj Aidi Bakalbašić, koja predaje dopunsku nastavu bosanskog jezika u opštinama Turku, Raisio i Kaarina.

Jezici u Finskoj

U Finskoj postoje tri službena jezika, finski, švedski i laponski te su obrazovne institucije obavezne da organizuju nastavu u kojoj se pomenuti jezici uče kao maternji jezik. Svako je slobodan da se izjasni o tome koji je njegov maternji jezik, bez obzira kakav jezik je u pitanju i u koju grupu jezika spada. Isto tako, u Finskoj je *moгуće* učenje nekog drugog jezika, kao maternjeg.

Mogućnosti učenje maternjeg jezika za doseljenike u Finsku

Za razliku od mnogih drugih zemalja, gdje je organizovanje i finansiranje nastave učenja maternjeg jezika za djecu i omladinu školskog uzrasta, čiji maternji jezik nije jedan od službenih jezika uglavnom prepušteno raznim nevladinim organizacijama i udruženjima, u Finskoj je odgovarajuća nastava maternjeg jezika omogućena u organizaciji škola i školskih ustanova. Komune su odgovorne za organizaciju nastave u prvom i drugom stepenu obrazovanja (osnovne i srednje škole), na svom području, te su one one, po zakonima i obavezne da istu organizuju.

Po preporukama ministarstva za obrazovanje nastava maternjeg jezika se može organizovati ako se za dotični jezik može formirati grupa od naj manje 4 učenika. Po istim tim preporukama nastava sa obimom od 2h sedmično/tjedno, se organizuje u saradnji sa roditeljima ili starateljima učenika.

Za troškove organizovanja organizator može dobiti i posebnu dodatnu naknadu u iznosu od **25,00 €/h x 86%**, ili drugim riječima **21,50 € po času/satu** organizovane nastave.

Za plan, program i kvalitet nastave su naravno osim organizatora (školske ustanove) zaduženi predavači i roditelji/staratelji, kao predstavnici učenika (djece).

Važno je napomenuti i to da škole nisu obavezne niti da same rade organizovanju ove neobavezne nastave, te da se oko toga trebaju angažovati kako roditelji i staratelji djece tako i udruženja građana iz čijih redova mogući učenici dolaze.

Znači da Finska kao država omogućava i podržava učenje maternjeg jezika i kulture, ali da bi pripadnici bilo koje manjine to ostvarili, moraju se i sami potruditi oko organizacije.

Učenje finskog i švedskog jezika

Za razliku od organizacije dopunske nastave maternjeg jezika u slučaju kad on nije niti jedan od tri pomenuta službena jezika, obrazovne ustanove i službe zadužene za organizaciju obrazovanja su aktivne u organizaciji dopunske nastave finskog i/ili švedskog jezika za one koji ne vladaju njima jer je poznavanje jezika jedan od osnovnih uslova za integrisanje u društvenu zajednicu. Poznavanje jednoga od tri jezika je i jedan od uslova za dodjeljivanje državljanstva u slučaju da doseljenik podnese molbu/zahtjev za to kad se ostali uslovi za to ispunjeni.

Za odrasle se organizuju vanredni kursevi navedenih jezika, a za djecu i omladinu se u sklopu škole koju pohađaju organizuje dodatna nastava finskog i/ili švedskog jezika (zavisno od toga koji se jezik i u kojoj mjeri govori u tom dijelu Finske).

U dokumentima (diplome, svjedočanstva/svjedodžbe) koje izdaju školske ustanove finski/švedski jezik može biti označen na dva načina. Prvi način je oznaka sa **A1**, koja znači *maternji jezik 1*, i to znači da je poznavanje navedenog jezika dotičnog učenika/učenice na nivou maternjeg jezika sa ocjenom označenom u dokumentu. Ako je učenik/učenica pohađao/pohađala nastavu finskog/švedskog jezika ili njegovo/njeno znanje istog nije na nivou **A1**, onda je u dokument

finski/švedski jezik označen kao **S2/R2**, što znači da je maternji jezik dotičnog/dotične neki drugi jezik.

Ako je po ocjeni škole (predavača) jezika znanje finskog/švedskog jezika dovoljno da zadovoljava kriterije **A1** jezika, on se može označiti sa **A1**, iako je maternji jezik učenika/učenice neki drugi jezik (norveški, španski, bosanski...). Znači **A1** ili **S2/R2** su samo nivoi po kojima se znanje jezika vrednuje i ocjenjuje.

Link na tekst u kojemu predavači finskog jezika kao drugog maternjeg jezika pojašnjavaju gore navedene kriterije (na finskom): <http://www.s2opettajat.fi/vhdistyksemme/ukkk/?x651189=651204>

Zakonska regulative i preporuke

Ministarstvo za prosvjetu je zaduženo za donošenje zakonske regulative i preporuka u oblasti obrazovanja te za arbitražu u mogućim pravnim sporovima po pitanju obrazovanja. Ovdje nekoliko linkova na dokumente koje se odnose na organizaciju nastave maternjeg jezika u osnovnom i srednjem obrazovanju:

FINSKI KAO DRUGI JEZIK U OSNOVNOŠKOLSKOM OBRAZOVANJU:
SUOMI TOISENA KIELENÄ PERUSOPETUKSESSA:

http://www.oph.fi/download/121984_S2_perusopetuksessa_esite_2008.pdf

Vodič kroz gimnaziju za doseljenike (Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat lukiokoulutuksessa) je namijenjen doseljenicima i svrha mu je upoznavanje doseljenika sa finskom gimnazijom:

http://www.oph.fi/download/46542_maahanmuuttajataustaiset_opiskelijat_lukiokoulutuksessa.pdf

U gimnazijama je obavezan završni ispit iz minimalno 4 predmeta, od kojih se na listi obaveznih predmeta nalazi i finski ili švedski jezik. Za one koji neki od ova dva jezika pišu na **S2/R2** nivou postoje tačno određena **pravila** i kriteriji, koja se mogu pročitati na sljedećem linku:

KOKEEN MÄÄRÄYKSET JA OHJEET (lukio):

https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Ohjeet/Koekohtaiset/fi_maaraykset_suomi_toisena_kielena.pdf

Naravno, da bi stekao pravo da na završnim ispitima u gimnaziji učestvuje po "olakšanim" uslovima potrebno je da prije prijave na iste putem škole dostavi zahtjev za to. Pored obrazloženja i naznake da finski/švedski jezik nije maternji jezik učenika, potrebno je da ovaj zahtjev osim učenika potpišu rektor gimnazije, predavač finskog/švedskog jezika i još jedan od predavača nekog drugog predmeta.

Zahtjev ide službenim tokom preko škole do gimnazijskog vijeća/porote koja ga razmatra i donosi odluku o prihvatanju ili odbijanju istog.

SELVITYS VIERASKIELISYYDESTÄ (link na obrazac/formular pomenutog dokumenta):

https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Ohjeet/Sairaus/fi_fi_viki_liite.pdf

Programi namijenjeni integraciji

Da bi se olakšalo integrisanje doseljenika u novu sredinu, na nivou države se donose programi strategije integracije i označuju tačke prioriteta. Ovdje je posljednji zvanični program integracije doseljenika za period od 2012. do 2015. godine.

VALTION KOTOUTTAMISOHJELMA Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015:

https://www.tem.fi/files/33350/Valtion_kotouttamisohjelma_vuosille_2012-2015_1.6.2012_2.pdf

Novi zvanični program je još u fazi pripreme i usvajanja u nadležnim institucijama. Ovdje je

kratki uvid u dolazeći program sa oznakama na prioritetne ciljeve:

<http://www.hel.fi/static/kanslia/elo/liite-1-mako-29102015-tem-valtion-kotouttamisohjelma.pdf>

Izveštaj radne grupe koja radi na ovom projektu (datira od 28.10.2015):

http://www.kotouttaminen.fi/files/44183/Stenman_Kotouttamisenpoikkiahallinnollinenthostaminen2810.pdf

Finansijska pomoć države

Sva pravna i društvena lica koja organizuju dopunsku nastavu maternjeg jezika kako za pripadnike laponske i romske manjine tako i za pripadnike drugih manjina, imaju prava za nadoknadu dijela troškova organizacije nastave. Kao osnov za iznos subvencije je uzeta cijena jednog školskog časa/sata od 25,00 €, a organizator može dobiti 86% od troškova. znači 86 procenata od vrijednosti broj časova pomnožene sa navedenom cijenom časa.

Po istom zakonu je moguće tražiti nadoknadu za organizovanje dodatne nastave finskog ili švedskog jezika za doseljenike.

Ovaj zakon je na snazi od 1.1.2010. godine i možete ga pogledati sa linka:

http://www.oph.fi/download/164351_opetus-ja_kulttuuriministerion_asetus_1777_2009.pdf

Pomoć od države iznosi 25,00 €/h x 86,00 % = 21,50 €/h

Uslovi i način ostvarivanja naknade troškova za organizovanje dopunske nastave jezika za doseljenike su navedeni u dokumentu objavljenog 29.1.2016. koji se može pogledati na:

http://www.oph.fi/download/174197_Saame_romani_hakutiedote_2016.pdf

Obrazac za zahtjev za naknadu troškova organizovanja dopunske nastave finskog/švedskog jezika u Excel- formatu za 2016-u godinu možete pokupiti ovdje:

http://www.oph.fi/download/174199_valtionavustustiedote2016suomitoisena_ja_muun_opetuksen_lomake.xls

Obrazac za zahtjev za naknadu troškova organizovanja dopunske nastave maternjeg jezika u Excel- formatu za 2016-u godinu možete pokupiti ovdje:

http://www.oph.fi/download/174200_valtionavustustiedote2016oman_aidinkielen_lomake.xls

Finska gimnazija

Dodatne informacije o završnom ispitu u gimnaziji te propisi i uputstva:

<https://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/ylioppilastutkinto/yleiset-maaraykset-ja-ohjeet>

Odgovori na neka opšta/opća pitanja vezana za gimnaziju:

<https://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/ylioppilastutkinto/kysymykset>

Na švedskom jeziku: <https://www.ylioppilastutkinto.fi/se/>

O finskoj gimnaziji na engleskom: <https://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/english>

I na njemačkom jeziku: <https://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/deutsch>

Međunarodni dan maternjeg jezika je 21, februar. Pročitajte šta je povodom tog dana objavljeno na portalu SSDBiH (Svjetskog saveza dijaspora BiH):

SACUVATI MATERNJI JEZIK JE NAŠA MORALNA OBAVEZA:

<http://www.bihdijaspora.com/prijec/prijec190.htm>

Možda će vam biti od pomoći mali finsko-hrvatski riječnik:

http://bih.fi/pub/pdf/suomi-kroaatti_biologia_ym.pdf

Iskustva i problemi s kojima se srećemo

Iskustva iz regije Turku

„Nastava maternjeg jezika za djecu porijeklom iz Bosne i Hercegovine, kao i za djecu doseljenike uopšte, integrirana je u finski školski sistem. Dovoljno je da ima najmanje četiri učenika da bi se mogla oformiti grupa. Grupe su u praksi najčešće heterogene, i po uzrastu i po nivou znanja maternjeg jezika, što je svakako izazov za nastavnike maternjeg jezika. Nastava se uglavnom odvija poslije podne, nakon što je završena redovna nastava ili je u nekim školama uklopljena u raspored u jutarnjim satima prije početka redovnih časova. Škole obezbjeđuju prostor i školski pribor, ali ne nabavljaju udžbenike za učenje maternjeg jezika.

Problem je nedostatak adekvatnih udžbenika i materijala za djecu koja žive izvan domovine. Udžbenici koji se koriste u nastavi u BiH u potpunosti ne odgovaraju djeci koja žive izvan BiH. Knjige koje stižu iz domovine su preteške za djecu koja uče maternji jezik u iseljeništvu. Sa ovim problemom se susreću mnogi nastavnici maternjeg jezika izvan BiH, pa je iz tog razloga u Švedskoj izašlo nekoliko jezičkih vježbanki koje su primjerenije ovdašnjim potrebama i metodama rada.

Na časovima maternjeg jezika učenici, osim maternjeg jezika i književnosti, uče i osnove vezane za poznavanje prirode i društva, geografiju i historiju BiH. Pri izvođenju nastave poželjno je da se nastavnik rukovodi nastavnim planom i programom dopunske nastave za djecu u inozemstvu Ministarstva civilnih poslova BiH, ali i postojećim nastavnim planom i programom koji je urađen ovdje u Finskoj. Taj nastavni plan i program može se naći i na Internetu pod imenom „*Bosnian kielen opetussuunnitelma*“: http://www.tampere.fi/liitteet/5m6nQ4yk1/bosnia_ops_070605.pdf

Osim časova maternjeg jezika neki učenici imaju pravo i na potporu na maternjem jeziku u drugim predmetima: matematici, historiji i sl. Također, djeca koja tek uče finski jezik u pripremnim razredima (valmistava opetus) mogu po potrebi dobiti pomoć i potporu na maternjem jeziku u učenju finskog jezika.

U ovom trenutku na području opština Turku, Raisio i Kaarina nastavu maternjeg jezika u osnovnim školama pohađa oko 85 djece porijeklom iz BiH. Jedan broj djece u ovim gradovima ne pohađa nastavu, po vlastitom izboru ili iz razloga što nema dovoljno djece da bi se oformila grupa u školi koju oni pohađaju, a roditelji nisu u mogućnosti dovesti djecu u neku drugu školu u kojoj se odvija nastava maternjeg jezika. U ovoj regiji nastava maternjeg jezika odvija se od 1998. godine. Prve godine nastavu je pohađalo 15-tak učenika, da bi broj djece vremenom rastao. U ovom trenutku teško je predvidjeti kako će se stvari u budućnosti razvijati.

Nastava maternjeg jezika nije organizovana u okviru vjerskih udruženja. Ipak, značajno je napomenuti da određen broj djece u regiji Turku, Raisio i Kaarina pohađa vjeronauku pri Islamskoj zajednici, a nastava se odvija na maternjem jeziku. Također, pri Bosanskom kulturnom centru postoji folklorna i dramska sekcija i niz drugih aktivnosti koje na svoj način doprinose učenju jezika.”

Aida Bakalbšić

Iskustva iz regije Helsinki

„Na području Helsinkija i okoline nastava materinjeg jezika za djecu iz Bosne i Hercegovine zvanično je otpočela 1995 godine. Tada je bilo omogućeno svoj djeci koja žele pohađati nastavu materinjeg jezika da u svojoj školi dobiju nastavu na materinjem jeziku bez obzira na broj djece. Dobra stara vremena!

I danas je, de facto, službeno omogućeno pohađanje dopunske nastave na materinjem jeziku svim „većim“ narodima i narodnostima u Helsinkiju i okolini. Nastava se izvodi jednom sedmično u trajanju od 2 školska sata.

Tako da se danas u Helsinkiju održava dopunska nastava za bosanski i srpski jezik, u Vanti ima grupa za bosanski jezik, dok na području Espoa ima posebna grupa za srpski jezik i jedna zajednička grupa za bosanski i hrvatski jezik. Upornost i istrajnost roditelja iz Srbije koji žive u Espou urodila je plodom da dobiju nastavu na ćirilici. Po riječima nastavnika srpskog jezika iz Helsinkija, roditelji su se uspjeli izboriti čak i za višečasovnu dopunsku nastavu na srpskom jeziku tokom vikenda koju financira Ministarstvo prosvjete iz Srbije.

Problemi sa kojima se susrećemo su manje-više isti za svu bosansku djecu u Finskoj s tim da se situacija na području Helsinkija i okoline sve više pogoršava. Grupe su sve veće i različitih uzrasta, predznanja učenika iste dobi su različita pa se nastava izvodi po principu za svakog ponešto iz svih predmeta, što nije dovoljno za kvalitetniji i sveobuhvatniji rad.

Ekonomska kriza i izuzetno velik broj strane djece dovodi do formiranja sve većih grupa. Tako da centralizacija dopunske nastave, krutost i jednoobraznost u odlukama Ministarstva obrazovanja dovodi do smanjenja i broja djece koja pohađaju nastavu bosanskog jezika. Lijepo je to rečeno u zakonu da se omogući nastava za djecu stranca gdje ih ima najmanje 4 u školi. Ali nigdje nije definirano koja je gornja granica tako da se sad formiraju grupe i od 20-tak i više učenika.

Danas imamo obezbjeđenu nastavu maternjeg jezika u određeno vrijeme i na određenom mjestu a naše je da se snađemo kako znamo i umijemo. To je vrlo teško za roditelje manje djece koji rade a trebaju voziti djecu na nastavu bosanskog jezika u 15.00 sati s jednog kraja grada na drugi. Za napomenuti je da djeca koja pohađaju nastavu maternjeg jezika imaju besplatan prevoz do škole javnim saobraćajem.

Ovdje bi zajednička inicijativa i odlučnija uloga roditelja sa jednog užeg područja urodila plodom da dobijemo nastavu na materinjem jeziku u svojoj obližnjoj školi. Trenutno na području Helsinkija i okoline nastavu maternjeg jezika iz BiH pohađa 50-tak učenika.

U okviru Islamske zajednice u Helsinkiju održava se nastava vjeronauke na materinjem jeziku, gdje je uz prisustvo imama prisutna i učiteljica iz BiH, što doprinosi boljem razumijevanju i tumačenju bosanskog jezika.”

Izet Kararić

Iskustva iz Närpesä

Trenutno ovdje u našoj opštini grada Närpesä u školama nije organizovana nastava na materinjem jeziku za našu djecu, ali naša djeca u školi imaju časove religije (islam). Taj predmet predaje naša bosanka koja je ovdje završila za učitelja i knjige i predavanje o islamu su na švedskom jeziku i rade se prema finskom školskom planu i programu. Institut za edukaciju za odrasle je ovu posljednju školsku godinu organizovao nastavu na materinjem jeziku jednom sedmično i to nedjeljom i to vodi jedna naša bosanka koja je završila za učiteljicu u BiH. To je na dobrovoljnoj bazi za učenike. Džemat Närpesä organizuje također vjersku nastavu za zainteresovane. Broj učenika nam je nepoznat ali u suštini ovdje u školama imamo dosta puno bosanske djece.

Edukativni materijal za doseljenike

Dosta interesantnog edukativnog materijala za doseljenike u Finsku, od kojega je dio preveden i na mnogi od jezika naroda koji su zastupljeni kao manjine u Finskoj :

http://edu.fi/vleissivistava_koulutus/maahanmuuttajien_koulutus/monikulttuurisuustaitojen_kehittaminen_ko_uluyhteisossa/materiaaleja

Značaj maternjeg jezika:

<http://mai.moped.fi/bosnia/>

Značaj maternjeg jezika u učenju drugog jezika:

http://edu.fi/download/135372_Oman_aidinkielen_merkitys_bosnia.pdf

Učenje finskog kao drugog jezika:

http://edu.fi/download/134434_S2_esite_bosnia.pdf

Prijava za predškolsku nastavu (*u regiji Turku*):

<http://www.moped.fi/materiaali/esko/esko-bosnia.pdf>

Materijal po kom se izvodi predškolska nastava:

<http://www.moped.fi/materiaali/esko/esko.pdf>

Korisni linkovi iz ove oblasti:

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

DOPUNSKO OBRAZOVANJE DJECE U ISELJENIŠTVU:

<http://www.bihdijaspora.com/Publikacija-Dopunskoobrazovanjedjeceuiseljenistvu20maj2008.pdf>

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine

NASTAVNI PLAN I PROGRAM ZA PREDMETE DOPUNSKE NASTAVE U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI - Za djecu u inostranstvu

- Bosanski:

http://www.mcp.gov.ba/org_jedinice/sektor_obrazovanje/dopunska_nastava_doc/default.aspx?id=565&langTag=bs-BA

- Hrvatski:

http://www.mcp.gov.ba/org_jedinice/sektor_obrazovanje/dopunska_nastava_doc/default.aspx?id=567&langTag=hr-HR

- Srpski:

http://www.mcp.gov.ba/org_jedinice/sektor_obrazovanje/dopunska_nastava_doc/default.aspx?id=566&langTag=sr-SP-Cyrl

[Nastavni plan i program za predmete dopunske nastave u osnovnoj i srednjoj školi](#)

[Udžbenik dopunske nastave za djecu u inostranstvu od I do IV razreda osnovne škole](#)